

Universal Design:

Implementation in Pibulsongkram Rajabhat University (ตอนที่ 3)

โดย ศิริวิมล ใจงาม

การประยุกต์ใช้แนวคิด Universal Design ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามอย่างจริงจัง จะทำให้เราก้าวสู่ความเป็นเลิศตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยในข้อ การให้โอกาสทางการศึกษา ได้ สิ่งที่ทุกฝ่ายสามารถมีส่วนร่วมและปฏิบัติได้เป็นรูปธรรมควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (อาจเป็นไปได้ ที่บุคคลใด ฝ่ายใด ที่ได้ทำไปแล้วก็นับว่าเป็นสิ่งดี แต่ควรลองพิจารณาอีกครั้งเพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้น กว่าเดิมอีกก็จะยิ่งดีเป็นทวีคูณ)

ฝ่ายบริหาร ควรตระหนักในความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในมหาวิทยาลัย โดยประกาศเป็นนโยบายที่ชัดเจน พร้อมทั้งจัดระบบบริหารจัดการและบริการสนับสนุนที่เอื้อต่อผู้เรียนทุกคน เช่น ด้านอาคารสถานที่ ทุกอาคารต้องมีทางลาด มีห้องน้ำที่เหมาะสม ที่นักศึกษาพิการสามารถใช้ได้ด้วยตนเอง (Independent Living) อาคารใดที่เกิน 2 ชั้น ต้องติดตั้งลิฟต์ (พร้อมระบบเสียง ให้คนตาบอดใช้ประโยชน์ได้ด้วย) ซึ่งเรื่องนี้เป็นกฎหมายอยู่แล้ว สำหรับสิ่งก่อสร้างใดๆในปัจจุบันที่ต้องดูแลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ รวมถึงสภาพแวดล้อมอื่นๆที่เป็นประโยชน์ ไม่เพียงแต่คนพิการเท่านั้น คนทั่วไปก็ร่วมใช้ได้ ได้แก่ ป้ายประชาสัมพันธ์ที่เป็นตัวอักษรวิ่ง ให้คนหูหนวกได้รับรู้ข่าวสาร ขณะเดียวกัน การประชาสัมพันธ์ที่ใช้เครื่องกระจายเสียง ก็ช่วยให้คนตาบอดได้รับรู้เรื่องราวไปพร้อมๆกัน และ เทคโนโลยีทุกจุดที่ให้บริการนักศึกษาทุกคน ควรติดตั้ง โปรแกรมเสียง (JAWS) ให้นักศึกษาตาบอดสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้วย เป็นต้น นอกจากนี้ในห้องเรียนทุกห้องควรมีเทคโนโลยี สำหรับอาจารย์สะดวกในการใช้สื่อการสอนอย่างพอเพียงเช่นกัน

ฝ่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา ได้แก่หน่วยงานบริการต่างๆให้แก่นักศึกษา เช่น กองบริการการศึกษา กองพัฒนานักศึกษา สำนักวิทยบริการ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ต้องมีความตระหนักเช่นกันว่ามีหน้าที่ให้บริการแก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยหลายประเภท รวมทั้ง นักศึกษาพิการด้วย หน่วยงานเหล่านี้ต้องเตรียมบุคลากรให้พร้อมให้บริการ อย่างน้อยต้องมีคนในองค์กรสามารถใช้ภาษามือได้ (ข้อนี้นางศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้บริการอบรมทุกภาคเรียน โดยเฉพาะ สำนักวิทยบริการ ได้รับการอบรมแล้ว 2 ครั้ง) หรือไม่ก็ต้องใช้สื่อทางสายตาให้นักศึกษาเข้าใจ ขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเข้ารับบริการ แทนการใช้ภาษามือสื่อสาร ก็ได้

ฝ่ายผู้สอน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา อาจารย์ทุกคนต้องตระหนักและยอมรับเสมอว่าเรามีหน้าที่สอนนักศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ทุกห้อง และทุกรายวิชา ไม่ว่าจะมีความพิการหรือไม่ก็ตาม นักศึกษาปกติทั่วไปก็มีความแตกต่างกันในความสามารถและ

ลักษณะนิสัย ดังนั้นการคำนึงถึง Universal Design จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยก่อนอื่นอาจารย์ต้องทำความเข้าใจกับนักศึกษาที่จะสอนให้ทั่วถึง ควรมีนักศึกษาพิการในห้องเรียนใหม่ หรือมีใครที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา เช่น ทำงานช้า เรียนรู้ช้า มีความสนใจสั้น เป็นต้น และที่สำคัญ ต้องสังเกตแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ของนักศึกษาด้วย ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ คือนักศึกษาบางคนสามารถเรียนรู้ได้ดีจากการฟังบรรยาย บางคนจะเข้าใจได้ดีต้องมีรูปภาพประกอบหรือใช้สื่อ ตัวอย่าง แสดงให้เห็น หรือบางคนต้องลงมือปฏิบัติ ฯลฯ เมื่อรู้จักนักศึกษาแล้วอาจารย์จะได้เตรียมแบบการสอน (Teaching Style) ได้ถูก แบบการสอนมีหลายแบบ เพื่อให้เหมาะกับนักศึกษาหลายประเภท เช่น ในบางเนื้อหาอาจเป็นการบรรยาย บางเนื้อหาอาจให้ลงไปเก็บข้อมูลตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ไปสัมภาษณ์ผู้รู้ แล้วนำมาเสนออภิปรายร่วมกัน บางครั้งอาจเป็นการแบ่งกลุ่มทำงานเนื่องจากนักศึกษาบางคนอาจต้องการให้เพื่อนช่วยเหลือบ้าง เป็นต้น การเขียนคำอธิบายรายวิชาควรมีความชัดเจนว่าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้ อะไรโดยรวม และคาดหวังอย่างไรจากผู้เรียน และการสอนแต่ละครั้งมีวัตถุประสงค์ย่อยอะไร ผู้เรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์โดยวิธีใด ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอแนะในสิ่งที่ต้องการอยากรู้เพิ่มเติม หรือปรับกิจกรรมบางส่วนในรายวิชานั้นๆ ได้ด้วย นอกจากนั้น การจัดทำสื่อการสอนควรคำนึงถึงผู้เรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาปกติหรือพิการ เช่น จัดทำ วิดีโอเทป หรือ เพาเวอร์พอยท์ ประกอบเสียง และตัวหนังสือกำกับ เป็นต้น

ฝ่ายผู้สอนอีกกลุ่มหนึ่ง ที่ทำหน้าที่สอนพร้อมกับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในขณะเดียวกัน ก็ยังมีความสำคัญเป็นหลายเท่า อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาจบการศึกษาไปพร้อมกับเป็นคนดีของสังคม เมื่อได้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษาห้องใดห้องหนึ่ง กิจกรรมการให้การปรึกษาต้องคำนึงถึงความหลากหลายแตกต่างกันของนักศึกษาในที่ปรึกษาเสมอ บางคนอาจต้องการการปรึกษาเป็นส่วนตัวหลังจากทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนทั้งห้อง จึงเป็นความท้าทายของอาจารย์ที่ปรึกษาที่จะช่วยเหลือนักศึกษาได้ใกล้ชิดเป็นรายบุคคล

ฝ่ายสนับสนุนการเรียนรู้นักศึกษาพิการ (มีชื่อเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Disability Support Service: DSS) ต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้นักศึกษาได้เข้าถึงความรู้ให้มากที่สุด หน่วยงานนี้ในปัจจุบันตั้งอยู่ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ (บางมหาวิทยาลัยที่ไม่มีศูนย์การศึกษาพิเศษ ให้หน่วยงานนี้อยู่ในความรับผิดชอบของกองพัฒนากิจการนักศึกษา) ตั้งขึ้นตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อรองรับนักศึกษาพิการที่มีความสามารถเรียนรู้ได้ในระดับอุดมศึกษา ฝ่าย DSS ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามได้รับคัดเลือกให้อยู่ในกลุ่มนำร่อง 1 ใน 12 แห่ง ของมหาวิทยาลัยในประเทศที่มีฝ่าย DSS ในการพัฒนากุลากรสำหรับการพัฒนา ให้เป็นแบบอย่างแก่มหาวิทยาลัยอื่นต่อไป

งานของ DSS ที่ได้ทำแล้วและจะทำตลอดไปคือ การช่วยให้นักศึกษาหูหนวกได้เรียนรู้ในรายวิชาต่างๆที่เรียน โดยจัดอาจารย์สนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาหูหนวก(ล่ามภาษามือ) คอย

คุณดูแลประจำทุกรายวิชา ได้แก่นักศึกษาโปรแกรมวิชาเซรามิกส์ พลศึกษา และคหกรรมศาสตร์ นอกจากนี้คือการช่วยเหลือนักศึกษาตาบอด ด้วยการอ่านหนังสือลงเทปให้นักศึกษา บริการปริ้นท์ข้อสอบเป็นอักษรเบรลล์ให้อาจารย์ผู้สอน และบริการคอมพิวเตอร์พร้อมโปรแกรม JAWS ให้นักศึกษาตาบอดเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ ไม่เพียงแต่ให้บริการทางการศึกษาเท่านั้น ฝ่าย DSS ยังทำงานร่วมกับครอบครัวนักศึกษาเพื่อช่วยดูแล เสริมสร้าง คุณลักษณะนิสัยที่ดีให้นักศึกษาอีกส่วนหนึ่ง

ทุกครั้งที่มีการปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ ผู้บริหารจะกล่าวให้นักศึกษาภาคภูมิใจในมหาวิทยาลัยเสมอว่าเราคือ “คนของพระราชา” ผู้เขียนเองมีความภาคภูมิใจเต็มร้อยกับการเป็นคนของพระราชา และเป็นอาจารย์ผู้สอน “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ผู้เขียนตระหนักเสมอว่า “ผู้เรียนคือลูกค้าคนสำคัญ” และ “กิจการใดของสถาบันต้องเป็นไปเพื่อคุณภาพของผู้เรียน” เพราะเชื่อว่าหากผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างดี เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลนะละ ไม่ใช่เก่งเหมือนกันทุกคนนะละ) ท้องถิ่นต้องมีการพัฒนา และเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไม่พึ่งพาผู้อื่น ดังคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงประทานให้แก่พสกนิกรชาวไทยให้ “พอเพียง” และ “พึ่งพาตนเอง” ให้มากที่สุด และเชื่ออีกว่าสมาชิกพิบูลสงครามเราทำได้ในบทบาทของตนเอง ทุกฝ่ายเป็นฟันเฟืองซึ่งกันและกัน หากเราทุกคนให้ความสนใจเรื่องนี้ แล้วลงมือทำ ไม่ช้าไม่นาน “พิบูลสงคราม” ต้องมีชื่อเสียงโด่งดัง ไม่เพียงระดับชาติเท่านั้น เราจะมีความเป็นเลิศในท้องถิ่นเพื่อก้าวสู่ความเป็นนานาชาติได้อย่างสมภาคภูมิแน่นอน
